

НАРКОТИКЛАР ВА ПСИХОТРОП МОДДАЛАРДАН ЗАҲАРЛАНИШ ҲОЛАТЛАРИНИ ИСБОТЛАШДА СУД-ТИББИЙ ТЕКШИРУВЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ

Сулайманова Шоира Шарифжановна – РСТЭИАМ

Тошкент вилоят филиали, суд-тиббий эксперт

Мирзахмедов Жахангир Мирхайдарович – РСТЭИАМ

Тошкент вилоят филиали, суд-тиббий эксперт

Аннотация. Ушбу мақолада наркотиклар ва психотроп моддалардан заҳарланиш ҳолатларини исботлаш ёки инкор этишда морфологик текширувлар билан бир қаторда суд-кимёвий, суд-гистологик ва бошқа турдаги текширувлар қўлланилишини аҳамияти тўғрисида маълумотлар берилган.

Долзарблиги. Наркотиклар ва психотроп моддалардан заҳарланиш ҳолатларини исботлаш ёки инкор этишда суд-тиббий текширувлари муҳим ўрин тутади. Ҳар бир ҳодисанинг тафсилотлари ва хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда морфологик текширувлар билан бир қаторда суд-кимёвий, биокимёвий, гистологик, гистокимёвий, физик, биологик, ботаник, фармакологик, бактериологик, микологик ва бошқа турдаги текширувларлар қўлланилиши ўз аҳамиятига эга.

Наркотиклар ва психотроп моддалар инсон организмига тушгач тез парчаланиши, даволаш жараёнида интенсив инфузион муолажалар ўтказилиши, заҳарланишдан сўнг кўпроқ вақт ўтганлиги ҳамда текширувларга объект олиш ва текширувларни ўтказишдаги камчиликлар йўл қўйилиши, қолаверса, айрим кимёвий моддаларни аниқлаш усуллари ҳали ишлаб чиқилмаганлиги кўпчилик ҳолатларда суд-тиббий дигностикани мураккаблаштиришига ва баъзан нотўғри хулосага килишга сабаб бўлиши мумкин [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8].

Тадқиқотнинг мақсади. Суд-тиббий экспертиза материаллари бўйича наркотиклар ва психотроп моддалардан заҳарланиш ҳолатларини ўрганиш ва унга суд-тиббий баҳо бериш.

Текширув материали. РСТЭИАМ Тошкент вилоят филиалининг Янгийўл шаҳар ва туманлараро бўлимида ўтказилган мурдага оид экспертиза хулосаси маълумотларига кўра, 1995 й.т. В.Б. исмли эркак 2024 йилнинг 16 май куни Янгийўл шаҳрида жойлашган хушёрхона ховлисида вафот этган. Шу куни ўтказилган суд-тиббий текширувида мурдани иккала тирсак бўғими соҳаларида нуктасимон ярачалар (инъекция излари) мавжудлиги, трахея ва йирик бронхларида оқиш-пушти рангли, кўпикли шиллиқ мавжудлиги, ўпкалар ташқи юзалари мрамарсимон-сиёҳранглиги, ушлаб кўрилганда зич-эластик консистенциялиги, ҳаводорлиги, кесмаларда кўп микдорда кўпикли, суюқ қон ажралаши аниқланган. Мурдадан суд-кимё текшируви учун олинган сийдик иммунохроматографик текширув усули билан 12-талиқ мультитест орқали текширилганда марихуанна топилган. Шунингдек, сийдикни суд-кимёвий текширувини бошқа усуллари билан текширилганда наша компоненти-каннабиноидлар топилган. Суд-гистологик текширувда паренхиматоз аъзоларда ўчоқларда венотўлақонлик, айрим қон томирларнинг паретик кенгайиши, эритроцитларнинг қисман гемолизи, эритроцитларнинг сояси, донадор массалар, артериола, майда артерияларнинг спазми, майда ўчоқли, периваскуляр қон қуйилиш ва диапедезлар, ривожланган оралиқ шиш, дистрофик ўзгаришлар; ўпкада ўткир нафас етишмовчилиги белгилари, майда ўчоқларда сурункали бронхиолопневмония; бош миёда шиш, нейронларнинг бўқиши; юракда кардиомиоцитларнинг гипоксик-дистрофик ўзгаришлари аниқланган.

Юқоридагиларга асосан якуний суд-тиббий ташхис “Асосий: Наша компонентлари билан заҳарланиш (сийдигида марихуанна ва наша компоненти-каннабиноидлар топилиши, паренхиматоз аъзоларда ўчоқларда венотўлақонлик, айрим қон томирларнинг паретик кенгайиши, эритроцитларнинг қисман гемолизи, артериола ва майда артерияларнинг спазми, майда ўчоқли, периваскуляр қон қуйилиш ва диапедезлар, ривожланган оралиқ шиш, дистрофик ўзгаришлар; ўпкада ўткир нафас етишмовчилиги белгилари, бош миёда шиш, нейронларнинг бўқиши; юракда кардиомиоцитларнинг гипоксик-дистрофик ўзгаришлари). Асорати: Ўпка ва бош миёда шиши. Нафас ва юрак-қон томирлар ўткир етишмовчилиги. Ҳамроҳ: Майда ўчоқли сурункали бронхиолопневмония. Иккала тирсак бўғими ички юзаларида нуктасимон яралар (инъекция излари)” қуйилган.

Хулоса. Наркотиклар ва психотроп моддалардан заҳарланиш аломатлари бўлган мурдалар суд-тиббий муассасага келтирилганда токсикологик текширув учун объектлар имкон қадар тезроқ олиниши керак. Зарур ҳолларда қон ва сийдикдан ташқари ошқозон ичидаги моддалар, қусуқ моддалар, ахлат текширувга олиниши лозим. Воқеа жойидан топилган наркотиклар ва

психотроп моддаларнинг қолдиқлари, идиши ёки ўрами тегишли текширувга учун олиниб, ўралиб экспертиза муассасасининг суд-кимё бўлимига йўллананиши зарур. Суд-кимё текширувлари натижалари ҳамиша воқеа тафсилотлари, катамнестик ёки клиник маълумотлар, мурданинг макроскопик ва микроскопик текширувлари натижалари билан биргаликда танқидий баҳоланиши керак. Бинобарин, ҳулоса тузишда тегишли текширувлар билан бир қаторда суриштирув ёки терговни ҳужжатлари маълумотларидан фойдаланиш эксперт ҳулосасини илмий-амалий асосланганлик даражасини оширади.

Адабиётлар:

1. Акалаев Р.Н., Лодягин А.Н. ва бошқ. Психотроп дори воситаларидан ўткир заҳарланишлар ташхиси //Shoshilinch tibbiyot axborotnomasi, 2020, 13-том, 5-сон, 79-86 б.
2. Бахриев И.И., Лочинов Ф.Н. Осмотр и судебно-медицинское исследование трупа //Учебное пособие. Ташкент, 2023.
3. Гиёсов З.А. Суд тиббиёти //Тиббиёт олий ўқув юртлари талабалари учун дарслик. - Тошкент, “Global Books” нашриёти, 2018.
4. Индиаминов С.И. Суд тиббиёти. Врач фаолиятининг ҳуқуқий асослари: Дарслик. -Тошкент. “Навруз” нашриёти, 2020.
5. Искандаров А.И., Қўлдошев Д.Р. Суд тиббиёти //Тиббиёт олий ўқув юртлари талабалари учун дарслик. - Тошкент, “MERIYUS” нашрети, 2009.
6. Лужников Е.А. Медицинская токсикология. Национальное руководство. - М. ГЭОТАР-Медиа, 2014.
7. Лочинов Ф.Н., Ташпулатов Ф.Х. Турли заҳарланишлардан юз берган ўлимнинг суд-тиббий баҳолаш //Тошкент тиббиёт академияси ахборотномаси. 2022. Махсус сони, 112-114 б.
8. Судебная медицина: национальное руководство /под ред. Ю.И.Пиголкина. - М. ГЭОТАР-Медиа, 2018.